

درونمایه

پیشگفتار	۹
مقدمه	۱۷
پاره‌ی اول	
فصل اول: ویژگی‌های منطق قدیم	۲۳
منطق صوری	۲۶
اصول منطق ارسطویی	۲۷
مبدأ عقلانی	۲۷
مبدأ سببی	۲۸
مبدأ ماهیتی	۲۹
فصل دوم: منطق ارسطویی در اسلام	۳۱
دیدگاه جاحظ	۳۲
نقد غزالی	۳۳
ابن تیمیه و منطق	۳۵
فصل سوم: ابن خلدون و منطق ارسطویی	۳۹
ابن خلدون و مبدأ سببی	۳۹
ابن خلدون و مبدأ عقلانی	۴۰
ابن خلدون و ابن تیمیه	۴۲
ماده نزد ابن خلدون	۴۳
فصل چهارم: ابن خلدون و قوانین تفکر	۴۷
محور نظریه	۴۷
نظریه‌ی ابن خلدون و منطق	۴۹
نظریه‌ی ابن خلدون و قانون این‌همانی	۵۱
ابن خلدون و چرخه‌ی اجتماعی	۵۱

۵۲	قانون صفر و یک
۵۳	ابن خلدون و عرب
۵۵	فصل پنجم: ابن خلدون و منطق فقها
۵۵	نظر ابن خلدون در باره پادشاهی
۵۶	قریش و خلافت
۵۷	امام مهدی (ع)
۵۸	اطاعت از سلطان
۵۸	ابن خلدون و عصیبت
۵۹	هجرت از بدویت
۶۰	نظر ابن خلدون درباره‌ی کشاورزی
	پاره‌ی دوم
۶۵	فصل ششم: راز شکوفایی تفکر خلدونی
۶۵	نظر رایج
۶۶	نظرات دانشمندان
۶۷	روش تحلیل
۶۹	فصل هفتم: عوامل متنوع
۶۹	هشت عامل
۷۷	فصل هشتم: عوامل پیشران نظریه‌ی ابن خلدون
۷۷	فوران ذهن
۷۹	اشتباه‌های مورخان
۸۰	تحول شخصیت ابن خلدون
۸۱	مردحاشیه‌ای
۸۲	نکته‌ی مهم
۸۳	فصل نهم: تاثیر پیشینیان
۸۴	تألیف ابن خلدون
۸۴	ابن خلدون و قرآن
۸۵	ابن خلدون و فارابی
۸۷	ابن خلدون و ابن سینا

۸۸	ابن خلدون و اخوان الصفا
۸۹	ابن خلدون و ابو حیان
۹۰	ابن خلدون و ابن هیثم
۹۱	ابن خلدون و ابن خطیب
۹۲	ابن خلدون و ابن عربی
۹۴	ابن خلدون و غزالی
۹۴	ابن خلدون و طرطوشی
۹۵	ترکیب مبتکرانه
۹۷	فصل دهم: ابن خلدون و فلسفه
۹۷	نظر معتزله در فلسفه عام
۹۹	بزرگان فلسفه
۹۹	شیعه‌ی اسماعیلی
۱۰۰	ضربه‌ی غزالی
۱۰۱	عقل نزد متصوفه
۱۰۱	نظام طبقات نزد صوفیه
۱۰۲	فلسفه در مغرب
۱۰۲	ابن باجه
۱۰۲	ابن طفیل
۱۰۳	ابن رشد
۱۰۴	ابن خلدون و عامه
۱۰۵	ابن خلدون و فلسفه
۱۰۶	آیا ابن خلدون فیلسوف است؟
۱۰۷	ترس ابن خلدون
۱۰۸	حاکم فیلسوف
۱۰۹	نتیجه‌گیری کلی
۱۱۱	فصل یازدهم: رابطه‌ی رفتار و تفکر
۱۱۲	مدل سلوک ابن خلدون
۱۱۳	دوران جوانی
۱۱۴	نظر نادرست

۱۱۵	دفاع مغربی
۱۱۵	دم غنیمتی
۱۱۶	نظر ابن خلدون درباره‌ی انقلاب
۱۱۸	ابن خلدون و ابن تومرت
۱۱۹	انقلاب‌های اسلامی
۱۱۹	ابن خلدون و امام حسین (ع)
۱۲۰	اعتراض و پاسخ
پاره‌ی پایانی	
۱۲۵	فصل دوازدهم: سرنوشت علم جدید
۱۲۶	مقدمه و ترک‌ها
۱۲۷	توجه به مقدمه در کشورهای اسلامی
۱۲۸	ابن خلدون در اروپا
۱۲۹	بنیانگذار کیست؟
۱۳۱	اهمیت اگوست کنت
۱۳۲	پرسش مهم
۱۳۵	فصل سیزدهم: جامعه‌شناسی عربی
۱۳۶	موضوع بدویت و تمدن
۱۳۶	بدویت و جامعه عربی
۱۳۷	منشأ دولت
۱۳۸	روشنگری‌ها در تاریخ
۱۴۰	بدویت در عصر حاضر
۱۴۰	کدامیک اخلاقی است؟
۱۴۲	عصبیت نزد ابن خلدون
۱۴۵	پی‌نوشت‌ها
۱۹۶	منابع
۱۹۸	درباره‌ی دکتر علی الوردی

پیشگفتار

ولی‌الدین عبدالرحمن بن خلدون در اول ماه رمضان سال ۷۳۲ ه. ق. (۱۳۳۲ م) در تونس متولد شد. نیاکان او به وائل بن حجر نسب می‌بردند که از بزرگان صحابه بود و در یمن، عهده‌دار تعلیم قرآن و نشر اسلام شده بود. در ۱۷ سالگی پدر و مادر و بسیاری از استادانش را در شیوع عالمگیر بیماری وبا در آن عصر از دست داد. تا ۲۰ سالگی در تونس به سر برد و سپس به فاس پایتخت مغرب رفت و به مدت ۲۰ سال، تا ۱۳۷۴ م، در آنجا بود؛ که دو سال آن را به دلیل کشمکش‌های سیاسی در زندان گذراند. پس از فعالیت‌های متنوع و متعدد سیاسی و حضور در دربارهای پادشاهان مختلف، به مدت چهارسال در قلعه‌ی ابن سلامه انزوا گزید و به تفکر و تألیف شاهکار خود، مقدمه، پرداخت. سپس به آندلس رفت و ۱۴ سال در آنجا اقامت گزید. از آنجا به مصر نقل مکان کرد و به تدریس و تجدیدنظر در تألیفات خود و تصدی منصب قضا در آن دیار پرداخت. سرانجام در ۲۵ رمضان سال ۸۰۸ ه. ق. (۱۴۰۶ م) در سن ۷۶ سالگی در مصر درگذشت.

ابن خلدون شخصیتی استثنایی است. ابهامات زیادی درباره‌ی نحوه‌ی سلوک سیاسی او وجود دارد که باعث پدید آمدن شگفتی آمیخته به نوعی نارضایتی درباره‌ی او شده است. در زندگی ابن خلدون، واقعیت سیاسی برای او اولویت داشته است. علاوه بر تأثیر موقعیت خانوادگی و تربیت و تجربه‌ی بسیار پرمایه، پدیده‌های اجتماعی زمان او فوق‌العاده جالب بوده و زمانه‌ی او با انحطاط